

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Матвеев В.В., Гайдаржийська О.М., Вірянська О.В.

Національний авіаційний університет

У статті досліджено сутність фінансових результатів. Визначено основу для проведення аналізу фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Охарактеризовано розділи Звіту про фінансові результати та визначено їх цінність задля проведення аналізу. Представлено методи загального аналізу динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства.

Ключові слова: фінансові результати, прибуток, збиток, доходи, витрати, фінансова звітність, фінансовий аналіз.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку економіки господарська діяльність кожного підприємства є предметом уваги широкого кола учасників ринкових відносин, зацікавлених у підвищенні ефективності результатів його функціонування. Задля забезпечення конкурентоспроможності, прибутковості фінансовий менеджмент кожного підприємства повинен бути оснований на реальній оцінці фінансового результату його діяльності. В свою чергу, фінансовий результат визначає потенціал підприємства у діловому співробітництві, оцінює, у якій мірі гарантовані його економічні інтереси, а також інтереси його партнерів у фінансових і виробничих відносинах. Сучасна ситуація в країні вимагає теоретичного дослідження та практичного впровадження адаптованих до сучасних умов розвитку економіки підходів до проведення аналізу фінансових результатів, в першу чергу, на мікрорівні, тобто на рівні окремих підприємств, так як саме вони при будь-якій формі власності становлять основу економіки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Запропоновану проблематику розглядали в свої працях такі вчені-економісти: В.В. Ковальова, Н.А. Толкачова, Н.А. Бреславцева, О.П. Ратушна, Ф.Ф. Бутинець, В.В. Сопко, О.О. Терещенко, М.Г. Чумаченко, А.В. Чупіс та ін. Зважаючи на велику кількість досліджень сутності фінансового результату та підходів до його аналізу, маємо можливість стверджувати, що сучасні умови розвитку економіки вимагають постійного адаптування методів аналізу фінансового результату підприємства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Підвищення рівня фінансових результатів є основною метою функціонування кожного підприємства. Вони відображають всі сторони його господарської діяльності: рівень технології виробництва або надання послуг, ефективність організації діяльності, ефективність фінансового менеджменту, рівень контролю витрат та калькуляції цін, особливості державне регулювання розвитку певної галузі, виходячи з її значення для розвитку економіки країни. Вивчення сутності фінансового результату діяльності підприємства та методів його аналізу, представлення пропозицій щодо адаптації підходів до загального аналізу динаміки та структури фінансових результатів до змін в економіці країни, зокрема, та змін в світовій економіці, взагалі, є не лише актуальним, а і вимагає додаткових досліджень.

Мета статті. Головною метою цієї статті є дослідження теоретичних та практичних аспектів оцінки фінансових результатів діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Сучасна економіка вимагає коректного визначення показників бухгалтерської (фінансової) звітності задля чіткого розуміння фінансового стану підприємства. Суть фінансових результатів, що відображається в методиці їх визначення, окреслює цільову спрямованість та потребу користувачів у даних. За економічним підходом фінансові результати відображають ефективність використання економічних ресурсів і капіталу підприємства. Бухгалтерський підхід визначає – як фактичну реєстрацію та порівняння доходів і витрат для формування фінансових результатів звітного періоду. Управлінський підхід – як оцінку ефективності управління в межах структурних підрозділів, видів продукції та підприємства в цілому. Синтез економічного, бухгалтерського та управлінського підходів забезпечує об'єктивну характеристику поняття «фінансові результати». Фінансові результати відображають ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками його діяльності: виробничою, збутовою, постачальницькою, фінансовою і інвестиційною, вони становлять основу економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових відносин з партнерами. Підвищення рівня фінансового результату створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства.

Дослідження нормативно-правової бази України дає змогу зазначити, що в законодавстві не розглядається сутність поняття «фінансові результати».

Розглядаючи підходи вчених-економістів до визначення сутності фінансового результату, можна стверджувати, що кожен сучасний автор вкладає свій власний зміст у поняття «фінансовий результат». Так, наприклад, Ковальова В.В. характеризує фінансовий результат як різницю між доходами і витратами підприємства. Більш ємне визначення дає Толкачова Н.А. – під фінансовим результатом вона розуміє приріст або зменшення капіталу підприємства в процесі фінансово-господарської діяльності за звітний період, що виражається у формі загального прибутку або збитку [5]. У свою чергу О.В. Сфімова вважає, що фінансовий результат – це прибуток. Але в той же час вона відзначає, що «дійсно кінцевий результат той, правом розпоряджатися яким, мають власники», і в світовій практиці під ним мається на увазі «приріст чистих активів» [5].

Досить цікавим у розгляді сутності поняття фінансового результату є підхід Н.А. Бреславцевої. Вона зазначає, що практикою продиктована необхідність пошуку більш загального показника, ніж фінансовий результат, який відображав би стан майна і динаміку статутного капіталу, що дає цілісну картину фінансової спроможності інституційної одиниці. З її точки зору, він дозволяє зрозуміти, обчислити, проаналізувати і досліджувати наступні явища і процеси:

- управління капіталізацією;
- формування прибутку будь-якої інституційної одиниці;
- концепцію грошового і безгрошового фінансового результату;
- концепцію прибутку в забезпеченні добробуту інституційної одиниці;
- загальну концепцію економічного прибутку;
- управління фінансовими результатами;
- управління фінансовими потоками;
- використання системи податкового контролю;
- визначення фінансової стійкості і ліквідності [5].

Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що погляди різних авторів щодо визначення сутності фінансового результату відрізняються. Кожен сучасний автор вкладає своє розуміння у поняття «фінансовий результат», але, незважаючи на різноманітність формулювань, економісти визначення фінансового результату зводять до порівняння виручки і збитку, отриманих за звітний період.

Ратушна О.П. запропонувала комплексний підхід до аналізу фінансових результатів підприємства, який включає дослідження необхідні для максимального забезпечення інформаційних потреб усіх суб'єктів управління та забезпечується трьома блоками: організаційним – реалізується через розроблений алгоритм проведення аналізу, який складається з послідовних етапів, об'єднаних у відповідні стадії; методичним – забезпечується п'ятьма основними системами (горизонтального, вертикального, порівняльного, факторного аналізу та дослідження беззбиткової діяльності), що застосовуються при попередній, поточній та підсумковій формі аналітичного дослідження; результативним – який і показує результати аналізу в цілому [8].

Джерелом аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є Звіт про фінансові результати, який складається з чотирьох розділів, при чому у першому розділі відокремлюється операційна діяльність підприємства та її результати, також слід зазначити, що має місце вимога щодо наявності інформації за два звітних періоди. Звіт про фінансові результати відповідає вимогам МСФЗ та будується на вимогах П(С)БО 15 «Дохід» та П(С)БО 16 «Витрати», останній надає інформацію щодо кожної складової витрат: адміністративних, витрат на збут та інших.

Вважаємо за потрібне, на наступному етапі дослідження, охарактеризувати основні показники Звіту про фінансові результати, чітко визначення яких подане у новому НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2].

Чистий дохід – виручка від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг без ПДВ, а також акцизного збору, знижок, повернень продукції, товарів, якщо вони мали місце.

Валовий прибуток – це різниця між чистим доходом та собівартістю реалізації.

Фінансовий результат від операційної діяльності – це сума валового прибутку та інші операційні доходи від якої віднімаються адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Фінансовий результат до оподаткування – сума фінансового результату від операційної діяльності, фінансові доходи, доходи від участі в капіталі, інші доходи від якої віднімаються фінансові витрати, втрати від участі в капіталі, інші витрати.

Чистий прибуток – це різниця між усіма доходами та усіма витратами. Або: різниця між фінансовим результатом до оподаткування та витратами з податку на прибуток [7].

Загальний аналіз динаміки та структури фінансових результатів за декілька років передбачає використання наступних методів:

- аналіз динаміки і структури статей балансу – динаміка змін статей балансу дає інформацію про ті ділянки обліку, де найімовірніше може міститися помилка або перекручування, а структура статей балансу дає інформацію про співвідношення іммобілізованих та мобільних засобів підприємства, дотримання паритету цих співвідношень є гарантією ефективності господарської діяльності підприємства;

- факторний аналіз прибутку, по-перше, дає оцінку якості отриманого прибутку (прибуток вважається якісним, якщо він отриманий від основної діяльності) і по-друге, визначає фактори, які вплинули на зміну фінансових результатів підприємства на кінець періоду. Дозволяє виявити не тільки динаміку зміни обраного показника, але і визначити причинно-наслідкові зв'язки зміни показника, причому, факторний аналіз застосовується не тільки для аналізу кінцевих фінансових результатів підприємства, але може застосовуватися для вивчення факторів, що впливають на якість оборотного капіталу підприємства;

- аналіз оптимізації обсягу прибутку, обсягу виробництва і витрат допомагає оцінити ефективність господарської діяльності підприємства. Для проведення такого аналізу широко використовується метод ланцюгових підстановок, що наочно показує як зміна витрат в ту чи іншу сторону впливає на кінцевий результат діяльності підприємства;

- комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства проводиться у випадках, коли потрібно розробити бізнес-план або план стратегічного розвитку підприємства, комплексний аналіз передбачає не тільки використання для аналізу фінансової звітності підприємства, а й аналітичних документів, що характеризують основні господарські операції підприємства.

Отже, в цілому аналіз фінансових результатів підприємства повинен включати всі складові аналізу динаміки фінансових показників, аналізу рентабельності за різними видами діяльності.

Також слід зазначити, що загальний аналіз динаміки та структури фінансових результатів за декілька років дає можливість зрозуміти тенденції розвитку підприємства, його потенціал, показує фактичний рівень прибутку та завдяки саме якому виду діяльності він одержаний.

Висновки. Підвищення рівня фінансових результатів є основною метою функціонування кожного підприємства. Вони відображають всі сторони його господарської діяльності. Синтез економічного, бухгалтерського та управлінського підходів забезпечує об'єктивну характеристику поняття «фінансові результати». Фінансові результати відображають ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками його діяльності, становлять основу економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових відносин з партнерами. Підвищення рівня фінансового результату створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства. Дослідження нормативно-правової бази України дало змогу зазначити, що в законодавстві не розглядається сутність поняття «фінансові результати». Погляди різних авторів щодо визначення сутності фінансового результату відрізняються. Кожен сучасний автор вкладає своє розуміння у поняття «фінансовий результат», але, незважаючи на різноманітність формулювань, економісти визначення фінансового результату зводять до порівняння виручки і збитку, отриманих за звітний період. Джерелом аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є Звіт про

фінансові результати, який складається з чотирьох розділів, при чому у першому розділі відокремлюється операційна діяльність підприємства та її результати, також слід зазначити, що має місце вимога щодо наявності інформації за два звітних періоди. Загальний аналіз динаміки та структури фінансових результатів за декілька років передбачає використання наступних методів: аналіз динаміки і структури статей балансу, факторний аналіз прибутку, аналіз оптимізації обсягу прибутку, обсягу виробництва і витрат, комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства. Загальний аналіз динаміки та структури фінансових результатів дає можливість зрозуміти тенденції розвитку підприємства, його потенціал, показує фактичний рівень прибутку та завдяки саме якому виду діяльності він одержаний.

Узагальнюючи вищезазначене, маємо можливість стверджувати, що вивчення сутності фінансового результату та методів його аналізу, представлення пропозицій щодо адаптації підходів до загального аналізу динаміки та структури фінансових результатів до змін в економіці країни, зокрема, та змін в світовій економіці, взагалі, є не лише актуальним, а і вимагає подальших досліджень.

Список літератури:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV (Редакція від 03.01.2017). – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17>.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (Редакція станом на 02.11.2016). – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Грабовецький Б.С. Фінансовий аналіз та звітність / Б.С. Грабовецький, І.В. Шварц. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 281 с.
5. Ефімова О.В. Аналіз фінансової звітності / За ред. М.В. Мельник. – 2-е вид., випр. і доп. – М.: ОМЕГА-Л, 2006. – 408 с.
6. Колачева Н.В. Фінансовий результат підприємства як об'єкт оцінки та аналізу / Н.В. Колачева, Н.Н. Бикова // Вісник НГІЕІ. – 2015. – № 1(44). – С. 29–35.
7. Онищенко В.В. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства, 2018. – Режим доступу: <https://www.golovbukh.ua/article/7128-analz-fnansovih-rezultatv-dyalnost-pdprimstva>.
8. Ратушна О.П. Обліково-аналітичне забезпечення аналізу фінансових результатів / О.П. Ратушна // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 1. – С. 72–76.
9. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємств та її аналіз / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: Центр учб. л-ри, 2008. – 342 с.

Матвеев В.В., Гайдаржийська О.Н., Вирянська О.В.

Национальный авиационный университет

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ПОДХОДОВ К АНАЛИЗУ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

В статье исследована сущность финансовых результатов. Определены основы для проведения анализа финансовых результатов хозяйственной деятельности предприятия. Охарактеризованы разделы Отчета о финансовых результатах и определены их ценность для проведения анализа. Представлены методы общего анализа динамики и структуры финансовых результатов деятельности предприятия.

Ключевые слова: финансовые результаты, прибыль, убыток, доходы, расходы, финансовая отчетность, финансовый анализ.

Matvieiev V.V., Gaydarzhiyskaya O.M., Virianska O.V.
National Aviation University

THEORETICAL RESEARCH OF APPROACHES TO THE ANALYSIS OF FINANCIAL RESULTS OF ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

Summary

The essence of financial results is investigated in the article. The basis for the analysis of the financial results of the economic activity of the enterprise has been determined. The sections of the Report on financial results are characterized and their value is determined for the analysis. Methods of the general analysis of dynamics and structure of financial results of activity of the enterprise are presented.

Keywords: financial results, profit, loss, income, expenses, financial statements, financial analysis.